

Wordt hij niet gek?

Miep Smitsloo
miepsmitsloo@planet.nl

Tv-, radioprogramma's of de gedrukte media die een deskundige nodig hebben om het vluchtelingen- en migranten te duiden, komen vaak bij Leiderdorper Leo Lucassen terecht. De migratiespecialist reist van lezing naar debat en schuift vaak aan bij actualiteitenprogramma's op tv, belangrijk als hij het vindt dat 'de wetenschap' deelneemt aan de publieke discussie. Hij probeert de naar zijn mening overdreven angst voor vluchtelingen en migranten weg te nemen en vooral te laten zien dat migratie een normaal onderdeel is van menselijke samenlevingen. Dat doet hij door deel te nemen aan debatten, lezingen te geven en opiniestukken en boeken te schrijven.

Lucassen houdt zelf een energerend Twitter-account met inmiddels ruim 12.000 volgers bij. Zijn boodschap: migratie maakt al eeuwen deel uit van de Nederlandse samenleving, die ervan profiteert. De angst voor vluchtelingen is op zich begrijpelijk, maar ongegrond. Die boodschap wordt hem lang niet door iedereen in dank afgenomen. Op social media is het vaak helemaal raak: een woord als 'nepprofessor' is nog mild, vergeleken met opmerkingen als 'dat je Lucassen de hersens zou moeten inslaan', die 'hypocriete randdebiel, hysterische krijser'. Een mens zou van minder overspannen worden.

De Universiteit Leiden staat in elk geval pal achter haar hoogleraar. Rector magnificus Carel Stolker nam het openlijk voor Lucassen op. Stolker zei de 'dwarssdenkers' in de Leidse academische gemeenschap niet de mond te willen snoeren. Ook complimenteerde hij specifiek Lucassen omdat hij 'zo moedig het debat beïnvloedt met zijn argumenten'.

Lucassen is een makkelijke en rappe prater, gewend als hij is om te doceren. Wat mij fascineert: wordt hij niet helemaal knettergek van al die kritiek? Waarom kapt hij niet gewoon met die social media? En wordt hij weleens bedreigd?

Leo Lucassen neemt een prominente positie in rond het vaak emotionele debat over vluchtelingen en migranten. Sinds de vluchtelingen crisis is hij een wetenschapper met een uitgesproken mening. De hoogleraar, verbonden aan de Universiteit Leiden en het Internationale Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam, wil het debat voeden met cijfers, feiten en inzichten, maar hij moet bijna dagelijks hatelijke bagger op social media trotseren.

'Sinds de crisis rond vluchtelingen zit ik in een achtbaan'

Rappe prater

„Ik ben een makkelijke prater ja, maar dat is logisch, dat hoort bij mijn vak. Communiceren, doceren, lezingen geven, met mensen praten: hartstikke leuk om te doen. Ik ben een zoon van een onderwijzer, dus wat wil je? Daarbij probeer ik in begrijpelijke taal te praten. Het is voor een wetenschapper belangrijk je bevindingen ook aan de buurman of buurvrouw te kunnen uitleggen. Als je niet in staat bent iets ingewikkelds op een eenvoudige manier te vertellen, is het meestal een teken dat je het zelf niet helemaal begrijpt.”

Mensen angstiger

„Ik ben al een jaar of dertig bezig om me te verdiepen in de geschiedenis van in- en uitsluiting en migratie, maar aanvankelijk was dat veel meer op het verleden gericht. Ik promoveerde in 1990 op de geschiedenis van zigeuners in Nederland. Mijn interesse in de hedendaagse vluchtelingen werd gewekt in 2010, toen ik met mijn broer Jan een boek schreef over migratie. Maar ik was toen al langer bezig met de migratiegeschiedenis in allerlei delen van de wereld.

Voor het grote publiek is 9/11 de *game changer* geweest. Sindsdien zijn mensen banger geworden en worden begrippen als migratie, islam en terrorisme op een hoop gegooid. Bovendien is meer recent het vluchtelingen debat verkleefd geraakt met de discussie over de – volgens velen mislukte – integratie van de gastarbeiders en hun kinderen. Populistische partijen als de PVV hebben die angst verder aangewakkerd.”

Gek van reacties?

„Tja, sinds ik me in het debat meng, vanaf het hele mediacircus rond de vluchtelingen crisis in 2015, ben ik in een soort achtbaan terechtgekomen, heb ik te maken met de *toetsenbordriders* van social media. Meestal anoniem natuurlijk. Verreweg de meeste negatieve reacties lees ik niet meer. Wat niet

„Het is niet zo dat we de afgelopen jaren de meeste vluchtelingen ooit hebben binnengekregen.”

weet, wat niet deert. Je kunt op Twitter ook volgers negeren, en dat heb ik inmiddels gedaan met een stuk of 300 mensen, die de ergste *shit* over me heen gooiden. Kijk, je mag het niet met me eens zijn, prima, maar dan hoeft je iemand nog niet voor rotte vis – of erger – uit te maken. Los van wat je als burger vindt – voor mijn part heb je een rot hekel aan vluchtelingen – moet je het debat wel wetenschappelijk, nuchter en feitelijk houden, gebaseerd op cijfers en onderzoeken. Ik vind het belangrijk dat ik als wetenschapper blijf deelnemen aan de publieke discussie, hoe lastig ook in zo'n verhit politiek debat.”

Nooit bedreigd?

„Bedreigd, bedreigd... nou, niet echt. En gelukkig heeft de universiteit deskundigen die heel goed kunnen analyseren welke mailtjes of berichtjes werkelijk iets dreigends om het lijf hebben. Dat bleek tot nu toe niet zo te zijn. Ik lig er allemaal niet wakker van. Dat is ook een beetje mijn karakter, ik ben vrij nuchter en stoïcijns. Carel Stolker (rector magnificus van de Universiteit Leiden, red.) heeft het tijdens de vluchtelingen crisis openlijk voor me opgenomen. Hij prees me ten overstaan van alle collega's om mijn rol in het publieke debat. De tweede keer had hij het over de vrijheid van gedachten van mij en andere Leidse collega's, onder wie Paul Cliteur. Op zich goed, maar door die vergelijking met Cliteur kunnen mensen wel al snel het idee krijgen dat ik aan de andere, uiterste kant van het spectrum sta, terwijl wat ik zeg volgens mij heel redelijk, feitelijk

en helemaal niet radicaal is, al vinden sommige journalisten het blijkbaar nodig om mij als activist weg te zetten. Dat zegt meer over hen en het gepolariseerde debat dan over mij.”

Kappen!?

„Nee, ik kap niet met social media. Ik heb veel mensen die me volgen, onder wie beleidsmakers, politici en journalisten. Die mensen weten dat ik probeer zo wetenschappelijk en feitelijk mogelijk te zijn. Daarnaast schrijf ik regelmatig analyses in landelijke dagbladen. Dat podium leidt ook weer tot uitnodigingen voor lezingen, debatten en tv-programma's. En ik hoor zo vaak via Twitter – maar dat geldt ook voor stukken in de krant, tv-optredens, bij lezingen en mijn boeken – reacties in de trant van: fijn om eens een genuanceerde stem te horen, waarom heb ik dit soort informatie nooit via de media meegekregen?”

Een op de vijf fout?

Afgelopen week stonden de media bol van berichten over asielzoekers uit met name Algerije en Marokko. Een op de vijf blijkt het afgelopen anderhalf jaar door de politie te zijn aangemerkt als verdachte van een misdrijf. Van de uitgeprocedeerde migranten uit deze landen kwam een op de drie als verdachte in het vizier.

Lucassen: „Dat is niets nieuws en het speelt al sinds 2015. Het gaat hier om een heel specifieke, kleine, maar zeer zichtbare groep van kansloze asielzoekers, vooral uit Noord-Afrikaanse landen en daarnaast uit de Balkan. Een groep die ook in zicht kwam bij de aanran-

'Al heb je een rot hekel aan vluchtelingen, houd het debat wetenschappelijk'

dingen in Keulen en andere Duitse steden bij de jaarwisseling 2015/2016. Statushouders zitten er nauwelijks tussen. Die kenmerken zich juist door lagere criminaliteit dan het gemiddelde in Nederland.”

'Kom uit bubbel'

„Natuurlijk blijven er mensen die over me zeggen: Hij preekt voor eiver parochie of: Wanneer komt die Lucassen uit z'n bubbel? Je moet niet onderschatten dat er in ons land een grote middengroep bestaat, die enorm hongert naar duiding over dit zo beladen, emotionele onderwerp. Met mijn beroep heb ik de luxe om me in dit onderwerp te verdiepen, en ander kan dat niet. Zo ben ik op mijn beurt weer blij dat anderen zich in het klimaat verdiepen. Onderzoek, maar ook het communiceren daarover, is een belangrijke taak voor ons wetenschappers.”

Bronnen

„De bronnen voor die onderzoeken? Nou, naast archieven heb je

voor heel recente ontwikkelingen het Centraal Bureau voor de Statistiek, waar veel cijfers over migratie, asielzoekers en vluchtelingen te vinden zijn. Daarnaast zijn er gedegen analyses van het Sociaal en Cultureel Planbureau, en uiteraard een hele waaier aan historisch en sociaalwetenschappelijk onderzoek.

Helaas zijn er altijd *complotdenkers* die dit soort onderzoeken niet vertrouwen, omdat ze van de overheid afkomstig zijn, en die overheid spant natuurlijk samen met de wetenschappers, de elite. Dat hou je toch.”

Zin en onzin

„Er wordt sinds de vluchtelingen crisis in 2015 veel onzin verkocht. Het is bijvoorbeeld niet zo dat we de afgelopen jaren de meeste vluchtelingen ooit hebben binnengekregen. In de jaren negentig van de vorige eeuw kwamen er per saldo meer, naast Joegoslavië, grote aantallen uit Iran, Irak, Somalië en Afghanistan, van wie de meesten hun weg hier inmiddels hebben gevonden.

Het is ook niet zo dat ons sociale zekeringsstelsel failliet gaat door asielzoekers. Recent internationaal onderzoek laat zien dat het effect van hun komst uiteindelijk positief is. We moeten in hen investeren, ja, ze kosten geld aan asielzoekerscentra, personeel, uitkeringen en woningen, maar onder meer door die investeringen genereren ze ook weer werk. Bovendien, zodra ze gaan werken, gaan ze ook belasting betalen. Dat de balans tot nu toe negatief uitstlaat, komt voor een deel omdat onze asielprocedures nog steeds veel te traag zijn en er

alleen maar naar de directe kosten en opbrengsten wordt gekeken.”

Onderbuikgevoelens

„Dit soort onderzoeken en cijfers staan tegenover de persoonlijke emoties en impressies van mensen. Zoals de man die tegenover een Somalische vluchteling woont die 'hij nog geen dag heeft zien werken'. Dat zijn individuele gevallen, die vaak niet representatief en slechts momentopnamen zijn. Daarbij merk ik dat bij die onderbuikgevoelens de buitenlanders alleen de aanleiding en niet de oorzaak zijn. Zo voelen sommige mensen zich in een wijk tussen veel buitenlanders niet prettig. Als je dan doorvraagt, blijkt zo iemand geen of slecht betaald werk te hebben, zijn of haar gezondheid slecht te zijn en een hoge huur te betalen. Dan is er veel meer onvrede dan die multiculturele wijk alleen. Natuurlijk moet je die sentimenten en onlustgevoelens wel serieus nemen! Het is veel te makkelijk om die mensen weg te zetten als racisten.”

Moe van materie?

„Ik word niet moe van de materie, nee. Het ligt er ook ontzettend aan met wie je praat. Waar ik wel een beetje moe van word, is dat de media, met name tv-programma's, er dol op zijn om je in de uitzending tegenover iemand te zetten die een volstrekt andere mening heeft. Dan begin je met dit onderwerp al met een twee-nul achterstand. Meestal wordt het een tamelijk negatief debat, waarin ik al snel in de verdediging moet. Dat vind ik vervelend. Ik wil me niet verdedigen, ik wil alleen uitleggen

FOTO HIELCO KUIPERS

Paspoort

Naam: Leo Lucassen
Leeftijd: 59 jaar
Woonplaats: Leiderdorp
Opleiding: studie geschiedenis Universiteit Leiden, promotie in 1990 (cum laude)
Beroep: hoogleraar arbeids- en migratiegeschiedenis aan de Universiteit Leiden (sinds 2005), auteur (zijn boek 'Vijf eeuwen migratie, een verhaal van winnaars en verliezers' i.s.m. Jan Lucassen is net uit) en directeur onderzoek Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam (IISG, sinds 2014)
Burgerlijke staat: samenwonend met Wil Portegijs, twee dochters.

hoe het met de vluchtelingen en migranten zit op grond van wetenschappelijke kennis. Als het dan moet, dan voer ik liever een debat met andere wetenschappers of mensen die openstaan voor een andere visie en feiten. Ik heb liever niet dat ze me tegenover iemand als Jan Roos (ex-politicus Voor-Nederland, columnist, journalist, red.) zetten, want wat weet hij er in Godsnaam van? Roos roept hard en vertolkt alleen populistische standpunten en impressies.”

'Nederland vol'

„De overheid gaat nu onderzoeken of Nederland echt overbevolkt raakt en wat voor migratiebeleid we zouden moeten voeren. Ik heb geen idee of ze me daarvoor vragen. Het lijkt me vooral een vraag voor demografen. Aan de andere kant is het geen hogere wiskunde. De vruchtbaarheid van autochtone Nederlanders is te laag om de bevolking op peil te kunnen houden. Daarvoor moeten ouders gemiddeld 2,1 kinderen krijgen, en dat gebeurt heel binnenkort niet meer. Als de bevolking verder groeit, zal dat dus door immigratie komen, van wie het merendeel uit de Europese Unie. Dat gaat vooral om mensen die we nodig hebben op de arbeidsmarkt.”

Weg met mobieltejs

„Een dag per week besteed ik aan het geven van colleges en het begeleiden van promovendi in Leiden. Er is in de collegezaal overigens wel veel veranderd in de afgelopen dertig jaar dat ik docer. Met name bij de grote hoorcolleges zitten veel studenten of achter een laptop, of achter hun telefoon. Ik zou beide het liefst verbieden, ik ben heel erg van pen en papier, van schrijven, en daarna meteen je college uitwerken. Dat werkt – bewezen – veel beter. Nu worden studenten niet zelden afgeleid omdat de buurman een YouTube-filmpje zit te kijken. Ik heb bij de hoorcolleges wel eens geprobeerd om de smartphones, laptops en tablets te verbieden, maar dat kreeg ik er toen helaas niet doorheen.”